

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ФРАНЦУЗЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Князян М. О.

ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять та самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за спеціальністю 035 Філологія

ОДЕСА
Видавець Букаєв Вадим Вікторович
2023

УДК 37.02(076)
О75

Укладач:

М. О. Князян, д. пед. н., проф. кафедри французької філології ОНУ імені І. І. Мечникова

Рецензенти:

І. В. Панченко, канд. філол. н., доц. кафедри французької філології ОНУ імені І. І. Мечникова;

О. В. Хромченко, канд. пед. н., доц. кафедри граматики англійської мови ОНУ імені І. І. Мечникова

*Рекомендовано до друку вченою радою
факультету романо-германської філології Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова
Протокол № 10 від 08 червня 2023 року*

О75

Основи педагогічної майстерності : методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 035 Філологія / уклад. М. О. Князян. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. 24 с.

У методичних рекомендаціях репрезентовано тематику практичних занять, питання до них, список наукових джерел, котрі пропонуються до кожного заняття, завдання для самостійної роботи з послідовністю етапів їх виконання.

Методичні рекомендації спрямовані на розширення педагогічних знань студентів, оволодіння професіоналізмом, науковим світоглядом, культурою педагогічної праці, збагачення практичного досвіду.

Передбачається формування інтегральної, загальних та спеціальних компетентностей, умінь ефективно впроваджувати професійно-педагогічну діяльність, аналізуючи найкращий досвід знаних педагогів. Для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, викладачів-науковців.

УДК 37.02(076)

© М.О. Князян, 2023.

© Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023

Зміст

Передмова	4
Розділ 1. Зміст навчальної дисципліни	6
Розділ 2. Плани практичних занять	8
Розділ 3. Завдання для самостійної роботи	18
Список рекомендованої літератури	20
Питання для поточного контролю	22
Критерії оцінювання письмових завдань	22

Передмова

Вибірковий освітній компонент «Основи педагогічної майстерності» спрямований на формування у здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня теоретичних знань про сучасні вимоги до професіоналізму випускника закладу вищої освіти саме як до педагога, здатного ефективно проєктувати та втілювати навчально-виховний процес на засадах гуманістичного підходу. Передбачається інтеріоризація системи знань про сутність педагогічної майстерності, здобутки передового вітчизняного та зарубіжного досвіду в аспекті кращого оволодіння цією майстерністю, стилі педагогічного керівництва, педагогічний такт, вимоги щодо педагогічного спілкування тощо. До того ж особлива увага приділяється оволодінню елементами акторської майстерності, знаннями та вміннями ефективної педагогічної комунікації, здатністю до керування психічним самопочуттям, вирішення проблемних ситуацій, що виникають у освітньому процесі.

Мета методичних рекомендацій полягає в забезпеченні осмислення здобувачами вищої освіти необхідності професійно-творчого розвитку та саморозвитку, оволодіння методами розширення свого досвіду, становлення педагогічної культури та морально-ціннісних орієнтирів.

Завданнями є формування у здобувачів вищої освіти педагогічної майстерності, здатності до спілкування в освітній, соціальній, професійній сферах, культури спілкування, артистизму, готовності налагоджувати ефективну взаємодію з усіма учасниками навчально-виховного процесу з актуалізацією кращих людських якостей, творчого потенціалу, прагнення до самоактуалізації.

Відповідно до стандарту вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти вивчення дисципліни зорієнтоване на формування елементів таких компетентностей:

а) інтегральної: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

б) загальних (ЗК):

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним;

ЗК07. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;

ЗК08. Здатність працювати в команді та автономно;

в) спеціальної (СК):

СК11. Здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення;

СК14. Здатність до навчання іноземної мови, планування та організації навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі.

Програмними результатами навчання, котрі мають бути досягнуті в процесі викладання цього освітнього компонента, є **ПРН05.** Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо; **ПРН06.** Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності; **ПРН 21.** Кваліфіковано навчати іноземної мови, планувати та організовувати навчально-виховний процес у загальноосвітній школі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має

знати про вимоги до професійної діяльності педагога-філолога, складові педагогічної майстерності вчителя іноземних мов, методи її формування впродовж професійної кар'єри;

вміти визначати власний потенціал у професійному зростанні; ставити та вирішувати (автономно та в команді) проблеми професійної діяльності, критично оцінювати ті напрями, де вчитель може себе проявити як дослідник, творча особистість, майстер, аналізувати власні результати та здобутки, оцінювати їх та коригувати; використовувати інформаційно-комунікаційні технології навчання іноземної мови, планувати та організовувати освітній процес; проводити консультації з дотриманням норм державної та іноземної мов та культури мовлення.

Розроблено плани практичних занять зі списком наукових джерел, що рекомендуються до опрацювання.

Запропоновано самостійні завдання, виконання відбувається згідно з наведеними етапами. Ці завдання дозволяють закріпити знання й вміння здобувачів вищої освіти, сформувати у них заявлені інтегральну, загальні та спеціальні компетентності. Задля ефективної самопідготовки, в тому числі й до виконання самостійної роботи, пропонується загальний список рекомендованої літератури.

Методичні рекомендації призначені для здобувачів вищої освіти за спеціалізаціями 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська», 035.043 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька», 035.051 «Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська», 035.055 «Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька». Матеріали можуть бути корисні й здобувачам вищої освіти інших спеціалізацій спеціальності 035 Філологія.

Розділ 1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. «Сутність, компоненти, чинники формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя»

Тема 1. Теоретичний базис педагогічної майстерності

Сутність поняття «педагогічна майстерність». Компоненти, функції педагогічної майстерності. Роль самостійного пізнання як процесу осмислення й інтерпретації наукового фонду, набутого педагогічного досвіду. Принцип гуманізації професійної підготовки фахівця, здатного до розширення своєї педагогічної майстерності та реалізації власного творчого потенціалу (І. Бех, Н. Бібік, А. Богущ, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, О. Савченко, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська). Гуманістично, аксіологічно та акмеологічно орієнтована система освіти.

Тема 2. Дослідження передового педагогічного досвіду як засобу досягнення педагогічної майстерності

Педагогічні ідеї Г. Сковороди, О. Духновича, К. Ушинського, В. Сухомлинського, А. Макаренка. Передовий вітчизняний та зарубіжний педагогічний досвід як передумова інтелектуального саморозвитку студента. Можливості проектування власного життя як процесу постійного акмеологічного зростання і творчої самореалізації. Динамічне розширення структури професійно значущих знань та вмінь

Тема 3. Сутність і структура педагогічної діяльності

Сутність і структура педагогічної діяльності. Аналіз професійних психологічних та педагогічних знань, професійних педагогічних умінь, професійних психологічних позицій і настанов учителя, особистісних особливостей, що забезпечують оволодіння знаннями та вміннями. Функції професійної діяльності учителя-вихователя. Компоненти педагогічної діяльності.

Тема 4. Сутність і структура професійно-педагогічного спілкування вчителя

Сутність педагогічного спілкування. Ефективне та неефективне заохочення (за П.Массеном, Дж.Конджером). Професійно-педагогічна увага. Засоби педагогічного впливу на особистість дитини. Технологія організації індивідуальної педагогічної бесіди. Психологічні закономірності взаєморозуміння. Психологічний контакт як умова профілактики відхилень у поведінці учня.

Тема 5. Стилі педагогічного керівництва

Соціально-рольові та функціональні позиції педагога. Демократичний, авторитарний стилі та стиль потурання. Взаємозв'язок між стилем педагогічного керівництва та успішністю дітей, а також стилем педагогічного керівництва та особливостями сприйняття вчителем учнів. Причини низької успішності учнів та типи невстигаючих школярів. Методи роботи з успішними та невстигаючими учнями.

Тема 6. Педагогічний такт

Педагогічний такт як соціальне вміння. Нетактовність учителя та її наслідки. Сутність і функції педагогічного такту. Умови педагогічного такту (спостережливість, уважність, довіра, справедливість, витримка і самовладання). Форми вияву педагогічного такту. Психолого-педагогічні особливості розвитку педагогічного такту. Фактори формування у майбутніх учителів педагогічного такту („Я-висловлювання”, подія, мій відгук, бажаний для мене вихід, оптимальне самоствердження) (за Х.Корнеліус, Ш.Фейр).

Тема 7. Способи педагогічної взаємодії

Фактори виникнення проблемних ситуацій у педагогічній взаємодії (побоювання рішучих дій, недооцінка значення бесіди віч-на-віч, нерішучість у зверненні по допомогу, уникнення відповідальності). Засоби запобігання роздратованості. Типологія взаємовідносин у системі „вчитель-учень”. Професійна уява вчителя як умова прогнозування у спілкуванні. Логіка уяви.

Тема 8. Урок як діалогічна взаємодія

Культура мовленнєвої поведінки вчителя. Педагогічні правила культури суперечки. Показники низької культури діалогу. Теоретичні основи методу бесіди. Специфіка і функції педагогічного спілкування. Закономірності особистісно орієнтованого спілкування (за О. Савченко). Психолого-педагогічні фактори організації розмови. Комунікативні вміння і комунікативні здібності. Схильність до спілкування як професійно-особистісна риса.

Тема 9. Внутрішня техніка вчителя

Майстерність у керуванні психічним самопочуттям. Засоби етичного самозахисту. Запобігання роздратованості. Компоненти творчої лабораторії вчителя. Навички психопедагогіки (за Е. Стоунсом). Засоби запобігання виснаженню нервових сил (за В. Сухомлинським). Аутогенне тренування. Засоби самовладання та досягнення душевної рівноваги.

Тема 10. Елементи акторської майстерності в педагогічній діяльності.

Зовнішність, міміка, пантоміміка, дикція, дихання, голос як елементи педагогічної техніки

Робота над собою у творчому процесі переживання / у процесі втілення. Надзавдання, наскрізна дія). Творче натхнення. Стан напруження. Гра педагога. Десять „заповідей” вихователя (за Ш. Амонашвілі). Виховання зовнішністю. Зовнішність, поза, манери вчителя. Невербальне спілкування, міжособистісний простір, візуальний контакт, експресія (міміка / пантоміміка). Розвиток виразності тіла, пластики, дикції та співу. Культура і техніка мовлення вчителя. Роль, структура, характеристики, властивості, типи голосу (за Л. Браун). Висота, гучність, чутність, тембр, експресія голосу.

Розділ 2. Плани практичних занять

Змістовий модуль 1. «Сутність, компоненти, чинники формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя»

Практичне заняття 1.

Тема 1. Теоретичний базис педагогічної майстерності

План заняття

1. Сутність поняття «педагогічна майстерність».
2. Компоненти, функції педагогічної майстерності.
3. Роль самостійного пізнання як процесу осмислення й інтерпретації наукового фонду, набутого педагогічного досвіду.
4. Принцип гуманізації професійної підготовки фахівця, здатного до розширення своєї педагогічної майстерності та реалізації власного творчого потенціалу (І. Бех, Н. Бібік, А. Богуш, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, О. Савченко, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська).
5. Гуманістично, аксіологічно та акмеологічно орієнтована система освіти.

Рекомендована література:

Основна

1. Основи педагогічної майстерності. Опорні конспекти лекцій для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 014 «Середня освіта (фізична культура)», освітній ступінь «бакалавр»: навчальний посібник / укладач Хома Т.В. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2021. 112 с.
2. Основи педагогічної майстерності : практикум / Холковська І.Л., Волошина О.В., Губіна С.І. Вінниця : «Твори», 2019. 240 с.
3. Kniiazian M., Khromchenko O. The ESP Lecturers' Self-Development Competence in Higher Educational Context. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*. 2019 : University of Niš, Republic of Serbia. Vol. 7, № 3. P. 385-393. <https://doi.org/10.22190/JTESAP1903385K>

Додаткова

1. Бобровицька С., Кісіль Д., О. Ласточкіна. Педагогічна майстерність вчителя початкових класів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 10 (114). С. 16-24.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : кол. монографія / [Бібік Н.М., Ващенко Л.С., Локшина О.І., Овчарук О.В., Паращенко Л.І., Пометун О.І., Савченко О.Я., Трубачева С.Е.] / [за заг. ред. О. В. Овчарук]. К. : К.І.С., 2004. 112 с.
3. Кравцов В. Умови розвитку методологічної культури майбутнього вчителя у педагогіці Василя Сухомлинського / В. Кравцов. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://library.kspu.kr.ua/new/media/library/documents/umovi-rozvitku-metodologichnoji-kulturi-maybutnogo-vchitelya_i-tom.pdf.
4. Марченко О.Г. Основи педагогічної майстерності. Харків : Видавнича група «Основа», 2009. 112 с.
5. Левченко Я.Е. Формування професійної спрямованості майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти) : монографія. Харків : «Цифрова друкарня № 1», 2012. 416 с.

6. Основи педагогічної майстерності : навчально-методичний посібник / Е.І. Федорчук, Т.І. Конькова, В.В. Федорчук, В.О. Заремба; За заг. ред. Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2006. 240 с.

7. Резван О. О. Проблеми науково-педагогічної комунікації в аспекті підготовки кадрів вищої кваліфікації. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* : зб. наук. праць / за ред. О. Г. Романовського. Вип. 745 (49) : у 2-х ч. Ч. 2. Харків : НТУ «ХП», 2016. 204 с. С. 68-74.

8. Сорочан Т. М. Феномен педагогічної майстерності як методологія трансформації професіоналізму педагогів Нової української школи. *Педагогіка і психологія*. 2019. 1 (102). С.5-12.

Електронні інформаційні ресурси

Наукова бібліотека ОНУ:

● загальний електронний каталог НБ ОНУ: URL: <http://lib.onu.edu.ua/elektronnyj-katalog/>

● електронна бібліотека підручників: URL: <http://lib.onu.edu.ua/elektronnaya-biblioteka-uchebnikov/>

Практичне заняття 2.

Тема 2. Дослідження передового педагогічного досвіду як засобу досягнення педагогічної майстерності

План заняття

1. Педагогічні ідеї Г. Сковороди, О. Духновича, К. Ушинського, В. Сухомлинського, А. Макаренка.

2. Передовий вітчизняний та зарубіжний педагогічний досвід як передумова інтелектуального саморозвитку студента.

3. Можливості проектування власного життя як процесу постійного акмеологічного зростання і творчої самореалізації.

4. Динамічне розширення структури професійно значущих знань та вмінь.

Рекомендована література:

Основна

1. Отич О. М. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підручник / О. М. Отич. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 208 с. ISBN 978-966-189-334-3

2. Kniazian M., Khromchenko O. The ESP Lecturers' Self-Development Competence in Higher Educational Context. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*. 2019 : University of Niš, Republic of Serbia. Vol. 7, № 3. P. 385-393. <https://doi.org/10.22190/JTESAP1903385K>

Додаткова

1. Компетентність саморозвитку фахівця : педагогічні засади формування у вищій школі : кол. монографія / [О.О. Біла, Т.Р. Гуменникова, Н.В. Кічук, Я.В. Кічук, М.О. Князян, С.О. Рябушко, Є.А. Улятовська] / [за ред. Н. В. Кічук]. Ізмаїл : ІДГУ, 2007. 236 с.

2. Кравцов В. Умови розвитку методологічної культури майбутнього вчителя у педагогіці Василя Сухомлинського / В. Кравцов. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://library.kspu.kr.ua/new/media/library/documents/umovi-rozvitku-metodologichnoji-kulturi-maybutnogo-vchitelya_i-tom.pdf.

3. Марченко О.Г. Основи педагогічної майстерності. Харків : Видавнича група «Основа», 2009. 112 с.

4. Левченко Я.Е. Формування професійної спрямованості майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти) : монографія. Харків : «Цифрова друкарня № 1», 2012. 416 с.

5. Основи педагогічної майстерності : навчально-методичний посібник / Е.І. Федорчук, Т.І. Конькова, В.В. Федорчук, В.О. Заремба; За заг. ред. Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2006. 240 с.

6. Резван О. О. Проблеми науково-педагогічної комунікації в аспекті підготовки кадрів вищої кваліфікації. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* : зб. наук. праць / за ред. О. Г. Романовського. Вип. 745 (49) : у 2-х ч. Ч. 2. Харків : НТУ «ХП», 2016. 204 с. С. 68-74.

7. Хрестоматія з історії педагогіки : в 2-х т. Т. II. / за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, професора А.В. Троцько. Харків : ХНАДУ, 2011. 525 с.

Електронні інформаційні ресурси

Наукова бібліотека ОНУ:

- загальний електронний каталог НБ ОНУ: URL: <http://lib.onu.edu.ua/elektronnyj-katalog/>
- навчальні та методичні матеріали: URL: <http://lib.onu.edu.ua/rgf/>

Практичне заняття 3.

Тема 3. Сутність і структура педагогічної діяльності

План заняття

1. Аналіз професійних психологічних та педагогічних знань учителя іноземних мов.
2. Висвітлення професійних педагогічних умінь, професійних психологічних позицій і настанов учителя.
3. Характеристика особистісних особливостей, що забезпечують оволодіння знаннями та вміннями педагога.
4. Функції професійної діяльності учителя-вихователя.
5. Компоненти педагогічної діяльності.

Рекомендована література:

Основна

1. Отич О. М. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підручник / О. М. Отич. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 208 с. ISBN 978-966-189-334-3
2. Шумілова І. Загальнокультурна компетентність майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей : навч. посіб. Бердянськ : Видавництво О.В. Ткачук, 2016. 192 с.
3. Kniazian M., Khromchenko O., Sushchenko L. Development of Future Teachers' Project Competence to design Learning Process of GE, ESP, LSP. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*. 2021 : University of Niš, Republic of Serbia. Vol. 9, № 3. P. 495-504. <https://doi.org/10.22190/JTESAP2103495K>

Додаткова

4. Глазкова І. Компетентність майбутнього вчителя у запобіганні та подоланні педагогічних бар'єрів : монографія. Бердянськ : Видавництво О.В. Ткачук, 2013. 416 с.
5. Князьян М. О., Романюк Д. Х. Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів до виховання толерантності в учнях. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ, 2020. Вип. 78. С. 106-109. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.78.23>
6. Князьян М. О. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів-філологів з використанням інтерактивних технологій. *Науковий вісник Ізмайльського*

державного гуманітарного університету. Ізмаїл, 2020. Вип. 48. С.133-138. DOI 10.31909/26168812.2020-(48)-17

7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : кол. монографія / [Бібік Н.М., Ващенко Л.С., Локшина О.І., Овчарук О.В., Паращенко Л.І., Пометун О.І., Савченко О.Я., Трубочева С.Е.] / [за заг. ред. О. В. Овчарук]. К. : К.І.С., 2004. 112 с.

8. Левченко Я.Е. Формування професійної спрямованості майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти) : монографія. Харків : «Цифрова друкарня № 1», 2012. 416 с.

9. Марченко О.Г. Основи педагогічної майстерності. Харків : Видавнича група «Основа», 2009. 112 с.

10. Резван О. О. Проблеми науково-педагогічної комунікації в аспекті підготовки кадрів вищої кваліфікації. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* : зб. наук. праць / за ред. О. Г. Романовського. Вип. 745 (49) : у 2-х ч. Ч. 2. Харків : НТУ «ХП», 2016. 204 с. С. 68-74.

Електронні інформаційні ресурси

Наукова бібліотека ОНУ:

- загальний електронний каталог НБ ОНУ: URL: <http://lib.onu.edu.ua/elektronnyj-katalog/>
- навчальні та методичні матеріали: URL: <http://lib.onu.edu.ua/rgf/>

Практичне заняття 4.

Тема 4. Сутність і структура професійно-педагогічного спілкування вчителя

План заняття

1. Сутність педагогічного спілкування.
2. Ефективне та неефективне заохочення (за П.Массеном, Дж.Конджером).
3. Професійно-педагогічна увага.
4. Засоби педагогічного впливу на особистість дитини.
5. Технологія організації індивідуальної педагогічної бесіди.
6. Психологічні закономірності взаєморозуміння.
7. Психологічний контакт як умова профілактики відхилень у поведінці учня.

Рекомендована література:

Основна

1. Основи педагогічної майстерності. Опорні конспекти лекцій для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 014 «Середня освіта (фізична культура)», освітній ступінь «бакалавр» : навчальний посібник / укладач Хома Т.В. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2021. 112 с.

2. Основи педагогічної майстерності : практикум / Холковська І.Л., Волошина О.В., Губіна С.І. Вінниця : «Твори», 2019. 240 с.

3. Отич О. М. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підручник / О. М. Отич. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 208 с. ISBN 978-966-189-334-3

Додаткова

1. Бобровицька С., Кісіль Д., О. Ласточкина. Педагогічна майстерність вчителя початкових класів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 10 (114). С. 16-24.

2. Князян М. О., Романюк Д. Х. Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів до виховання толерантності в учнях. *Науковий часопис Національного педагогічного*

університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ, 2020. Вип. 78. С. 106-109. DOI<https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.78.23>

3. Марченко О.Г. Основи педагогічної майстерності. Харків : Видавнича група «Основа», 2009. 112 с.

4. Основи педагогічної майстерності : навчально-методичний посібник / Е.І. Федорчук, Т.І. Конькова, В.В. Федорчук, В.О. Заремба; За заг. ред. Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2006. 240 с.

5. Резван О. О. Проблеми науково-педагогічної комунікації в аспекті підготовки кадрів вищої кваліфікації. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* : зб. наук. праць / за ред. О. Г. Романовського. Вип. 745 (49) : у 2-х ч. Ч. 2. Харків : НТУ «ХП», 2016. 204 с. С. 68-74.

6. Сорочан Т. М. Феномен педагогічної майстерності як методологія трансформації професіоналізму педагогів Нової української школи. *Педагогіка і психологія*. 2019. 1 (102). С.5-12.

Електронні інформаційні ресурси

. Наукова бібліотека ОНУ:

● загальний електронний каталог НБ ОНУ: URL: <http://lib.onu.edu.ua/elektronnyj-katalog/>

● електронна бібліотека підручників: URL: <http://lib.onu.edu.ua/elektronnaya-biblioteka-uchebnikov/>

Практичне заняття 5.

Тема 5. Стилі педагогічного керівництва

План заняття

1. Соціально-рольові та функціональні позиції педагога.
2. Демократичний, авторитарний стилі та стиль потурання.
3. Взаємозв'язок між стилем педагогічного керівництва та успішністю дітей.
4. Взаємозв'язок між стилем педагогічного керівництва та особливостями сприйняття вчителем учнів.
5. Причини низької успішності учнів та типи невстигаючих школярів.
6. Методи роботи з успішними та невстигаючими учнями.

Рекомендована література:

Основна

1. Основи педагогічної майстерності. Опорні конспекти лекцій для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 014 «Середня освіта (фізична культура)», освітній ступінь «бакалавр» : навчальний посібник / укладач Хома Т.В. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2021. 112 с.

2. Основи педагогічної майстерності : практикум / Холковська І.Л., Волошина О.В., Губіна С.І. Вінниця : «Твори», 2019. 240 с.

3. Отич О. М. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підручник / О. М. Отич. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 208 с. ISBN 978-966-189-334-3

Додаткова

1. Бобровицька С., Кісіль Д., О. Ласточкіна. Педагогічна майстерність вчителя початкових класів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 10 (114). С. 16-24.

2. Князян М. О., Романюк Д. Х. Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів до виховання толерантності в учнях. *Науковий часопис Національного педагогічного*

університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ, 2020. Вип. 78. С. 106-109. DOI<https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.78.23>

3. Марченко О.Г. Основи педагогічної майстерності. Харків : Видавнича група «Основа», 2009. 112 с.

4. Основи педагогічної майстерності : навчально-методичний посібник / Е.І. Федорчук, Т.І. Конькова, В.В. Федорчук, В.О. Заремба; За заг. ред. Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2006. 240 с.

5. Резван О. О. Проблеми науково-педагогічної комунікації в аспекті підготовки кадрів вищої кваліфікації. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* : зб. наук. праць / за ред. О. Г. Романовського. Вип. 745 (49) : у 2-х ч. Ч. 2. Харків : НТУ «ХП», 2016. 204 с. С. 68-74.

6. Сорочан Т. М. Феномен педагогічної майстерності як методологія трансформації професіоналізму педагогів Нової української школи. *Педагогіка і психологія*. 2019. 1 (102). С.5-12.

Електронні інформаційні ресурси

Наукова бібліотека ОНУ:

● загальний електронний каталог НБ ОНУ: URL: <http://lib.onu.edu.ua/elektronnyj-katalog/>

● електронна бібліотека підручників: URL: <http://lib.onu.edu.ua/elektronnaya-biblioteka-uchebnikov/>

Практичне заняття 6.

Тема 6. Педагогічний такт

План заняття

1. Педагогічний такт як соціальне вміння.
2. Нетактовність учителя та її наслідки.
3. Сутність і функції педагогічного такту.
4. Умови педагогічного такту (спостережливність, уважність, довіра, справедливність, витримка і самовладання).
5. Форми вияву педагогічного такту.
7. Психолого-педагогічні особливості розвитку педагогічного такту.
8. Фактори формування у майбутніх учителів педагогічного такту („Я-висловлювання”, подія, мій відгук, бажаний для мене вихід, оптимальне самоствердження) (за Х.Корнеліус, Ш.Фейр).

Рекомендована література:

Основна

1. Основи педагогічної майстерності. Опорні конспекти лекцій для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 014 «Середня освіта (фізична культура)», освітній ступінь «бакалавр» : навчальний посібник / укладач Хома Т.В. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2021. 112 с.

2. Основи педагогічної майстерності : практикум / Холковська І.Л., Волошина О.В., Губіна С.І. Вінниця : «Твори», 2019. 240 с.

3. Отич О. М. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підручник / О. М. Отич. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 208 с.

4. Шумілова І. Загальнокультурна компетентність майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей : навч. посіб. Бердянськ : Видавництво О.В. Ткачук, 2016. 192 с.

Додаткова

1. Глазкова І. Компетентність майбутнього вчителя у запобіганні та подоланні

педагогічних бар'єрів : монографія. Бердянськ : Видавництво О.В. Ткачук, 2013. 416 с. (Бібліотека кафедри французької філології).

2. Князян М. О., Романюк Д. Х. Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів до виховання толерантності в учнях. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ, 2020. Вип. 78. С. 106-109. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.78.23>

3. Князян М. О. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів-філологів з використанням інтерактивних технологій. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Ізмаїл, 2020. Вип. 48. С.133-138. DOI 10.31909/26168812.2020-(48)-17

4. Марченко О.Г. Основи педагогічної майстерності. Харків : Видавнича група «Основа», 2009. 112 с.

5. Основи педагогічної майстерності : навчально-методичний посібник / Е.І. Федорчук, Т.І. Конькова, В.В. Федорчук, В.О. Заремба; За заг. ред. Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2006. 240 с.

6. Сорочан Т. М. Феномен педагогічної майстерності як методологія трансформації професіоналізму педагогів Нової української школи. *Педагогіка і психологія*. 2019. 1 (102). С.5-12.

Електронні інформаційні ресурси

Наукова бібліотека ОНУ:

- загальний електронний каталог НБ ОНУ: URL: <http://lib.onu.edu.ua/elektronnyj-katalog/>
- навчальні та методичні матеріали: URL: <http://lib.onu.edu.ua/rgf/>

Практичне заняття 7.

Тема 7. Способи педагогічної взаємодії

План заняття

1. Фактори виникнення проблемних ситуацій у педагогічній взаємодії (побоювання рішучих дій, недооцінка значення бесіди віч-на-віч, нерішучість у зверненні по допомогу, уникнення відповідальності).
2. Засоби запобігання роздратованості.
3. Типологія взаємовідносин у системі «вчитель-учень».
4. Професійна уява вчителя як умова прогнозування у спілкуванні.
5. Логіка уяви.

Рекомендована література:

Основна

1. Основи педагогічної майстерності. Опорні конспекти лекцій для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 014 «Середня освіта (фізична культура)», освітній ступінь «бакалавр» : навчальний посібник / укладач Хома Т.В. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2021. 112 с.

2. Основи педагогічної майстерності : практикум / Холковська І.Л., Волошина О.В., Губіна С.І. Вінниця : «Твори», 2019. 240 с.

3. Отич О. М. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підручник / О. М. Отич. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 208 с. ISBN 978-966-189-334-3

Додаткова

1. Глазкова І. Бар'єрна педагогіка. : монографія. Бердянськ : ФОП Ткачук О.В., 2014. 318 с.

2. Марченко О.Г. Основи педагогічної майстерності. Харків : Видавнича група «Основа», 2009. 112 с.

3. Основи педагогічної майстерності : навчально-методичний посібник / Е.І. Федорчук, Т.І. Конькова, В.В. Федорчук, В.О. Заремба; За заг. ред. Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2006. 240 с.

4. Сорочан Т. М. Феномен педагогічної майстерності як методологія трансформації професіоналізму педагогів Нової української школи. *Педагогіка і психологія*. 2019. 1 (102). С.5-12.

Електронні інформаційні ресурси

Наукова бібліотека ОНУ:

● загальний електронний каталог НБ ОНУ: URL: <http://lib.onu.edu.ua/elektronnyj-katalog/>

● навчальні та методичні матеріали: URL: <http://lib.onu.edu.ua/rgf/>

Практичне заняття 8.

Тема 8. Урок як діалогічна взаємодія

План заняття

1. Культура мовленнєвої поведінки вчителя
2. Педагогічні правила культури суперечки
3. Показники низької культури діалогу
4. Теоретичні основи методу бесіди
5. Специфіка і функції педагогічного спілкування
6. Закономірності особистісно орієнтованого спілкування (за О. Савченко)
7. Психолого-педагогічні фактори організації розмови
8. Комунікативні вміння і комунікативні здібності
9. Схильність до спілкування як професійно-особистісна риса

Рекомендована література:

Основна

1. Основи педагогічної майстерності. Опорні конспекти лекцій для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 014 «Середня освіта (фізична культура)», освітній ступінь «бакалавр» : навчальний посібник / укладач Хома Т.В. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2021. 112 с.

2. Основи педагогічної майстерності : практикум / Холковська І.Л., Волошина О.В., Губіна С.І. Вінниця : «Твори», 2019. 240 с.

3. Отич О. М. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підручник / О. М. Отич. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 208 с. ISBN 978-966-189-334-3

4. Kniazian M., Khromchenko O., Sushchenko L. Development of Future Teachers' Project Competence to design Learning Process of GE, ESP, LSP. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*. 2021 : University of Niš, Republic of Serbia. Vol. 9, № 3. P. 495-504. <https://doi.org/10.22190/JTESAP2103495K>

Додаткова

1. Бобровицька С., Кісіль Д., О. Ласточкіна. Педагогічна майстерність вчителя початкових класів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 10 (114). С. 16-24.

2. Глазкова І. Компетентність майбутнього вчителя у запобіганні та подоланні педагогічних бар'єрів : монографія. Бердянськ : Видавництво О.В. Ткачук, 2013. 416 с.

3. Князян М. О., Романюк Д. Х. Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів до виховання толерантності в учнях. *Науковий часопис Національного педагогічного*

університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ, 2020. Вип. 78. С. 106-109. DOI<https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.78.23>

4. Князьян М. О. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів-філологів з використанням інтерактивних технологій. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Ізмаїл, 2020. Вип. 48. С.133-138. DOI 10.31909/26168812.2020-(48)-17

5. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : кол. монографія / [Бібік Н.М., Ващенко Л.С., Локшина О.І., Овчарук О.В., Паращенко Л.І., Пометун О.І., Савченко О.Я., Трубачева С.Е.] / [за заг. ред. О. В. Овчарук]. К. : К.І.С., 2004. 112 с.

6. Марченко О.Г. Основи педагогічної майстерності. Харків : Видавнича група «Основа», 2009. 112 с.

7. Основи педагогічної майстерності : навчально-методичний посібник / Е.І. Федорчук, Т.І. Конькова, В.В. Федорчук, В.О. Заремба; За заг. ред. Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2006. 240 с.

8. Резван О. О. Проблеми науково-педагогічної комунікації в аспекті підготовки кадрів вищої кваліфікації. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* : зб. наук. праць / за ред. О. Г. Романовського. Вип. 745 (49) : у 2-х ч. Ч. 2. Харків : НТУ «ХП», 2016. 204 с. С. 68-74.

9. Сорочан Т. М. Феномен педагогічної майстерності як методологія трансформації професіоналізму педагогів Нової української школи. *Педагогіка і психологія*. 2019. 1 (102). С.5-12.

Електронні інформаційні ресурси

Наукова бібліотека ОНУ:

- загальний електронний каталог НБ ОНУ: URL: <http://lib.onu.edu.ua/elektronnyj-katalog/>
- електронна бібліотека підручників: URL: <http://lib.onu.edu.ua/elektronnaya-biblioteka-uchebnikov/>

Практичне заняття 9.

Тема 9. Внутрішня техніка вчителя

План заняття

1. Майстерність у керуванні психічним самопочуттям.
2. Засоби етичного самозахисту.
3. Запобігання роздратованості.
4. Компоненти творчої лабораторії вчителя.
5. Навички психопедагогіки (за Е. Стоунсом).
6. Засоби запобігання виснаженню нервових сил (за В. Сухомлинським).
7. Аутогенне тренування.
8. Засоби самовладання та досягнення душевної рівноваги.

Рекомендована література:

Основна

1. Основи педагогічної майстерності. Опорні конспекти лекцій для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 014 «Середня освіта (фізична культура)», освітній ступінь «бакалавр» : навчальний посібник / укладач Хома Т.В. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2021. 112 с.

2. Основи педагогічної майстерності : практикум / Холковська І.Л., Волошина О.В., Губіна С.І. Вінниця : «Твори», 2019. 240 с.

3. Отич О. М. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підручник / О. М. Отич. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 208 с. ISBN 978-966-189-334-3

4. Шумілова І. Загальнокультурна компетентність майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей : навч. посіб. Бердянськ : Видавництво О.В. Ткачук, 2016. 192 с.

Додаткова

1. Бобровицька С., Кісіль Д., О. Ласточкіна. Педагогічна майстерність вчителя початкових класів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 10 (114). С. 16-24.

2. Глазкова І. Бар'єрна педагогіка. : монографія. Бердянськ : ФОП Ткачук О.В., 2014. 318 с.

3. Марченко О.Г. Основи педагогічної майстерності. Харків : Видавнича група «Основа», 2009. 112 с.

4. Основи педагогічної майстерності : навчально-методичний посібник / Е.І. Федорчук, Т.І. Конькова, В.В. Федорчук, В.О. Заремба; За заг. ред. Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2006. 240 с.

5. Сорочан Т. М. Феномен педагогічної майстерності як методологія трансформації професіоналізму педагогів Нової української школи. *Педагогіка і психологія*. 2019. 1 (102). С.5-12.

Електронні інформаційні ресурси

Наукова бібліотека ОНУ:

● загальний електронний каталог НБ ОНУ: URL: <http://lib.onu.edu.ua/elektronnyj-katalog/>

● навчальні та методичні матеріали: URL: <http://lib.onu.edu.ua/rgf/>

Майстерність у керуванні психічним самопочуттям. Засоби етичного самозахисту. Запобігання роздратованості. Компоненти творчої лабораторії вчителя. Навички психопедагогіки (за Е. Стоунсом). Засоби запобігання виснаженню нервових сил (за В. Сухомлинським). Аутогенне тренування. Засоби самовладання та досягнення душевної рівноваги.

Практичне заняття 10.

Тема 10. Елементи акторської майстерності в педагогічній діяльності. Зовнішність, міміка, пантоміміка, дикція, дихання, голос як елементи педагогічної техніки

План заняття

1. Робота над собою у творчому процесі переживання / у процесі втілення.
2. Надзавдання, наскрізна дія. Творче натхнення. Стан напруження. Гра педагога.

3. Десять «заповідей» вихователя (за Ш. Амонашвілі).

4. Виховання зовнішністю. Зовнішність, поза, манери вчителя.

5. Невербальне спілкування, міжособистісний простір, візуальний контакт, експресія (міміка / пантоміміка). Розвиток виразності тіла, пластики, дикції та співу.

6. Культура і техніка мовлення вчителя.

7. Роль, структура, характеристики, властивості, типи голосу (за Л. Браун).

8. Висота, гучність, чутність, тембр, експресія голосу.

Рекомендована література:

Основна

1. Основи педагогічної майстерності. Опорні конспекти лекцій для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 014 «Середня освіта (фізична культура)», освітній

ступінь «бакалавр» : навчальний посібник / укладач Хома Т.В. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2021. 112 с.

2. Основи педагогічної майстерності : практикум / Холковська І.Л., Волошина О.В., Губіна С.І. Вінниця : «Твори», 2019. 240 с.

3. Отич О. М. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підручник / О. М. Отич. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 208 с. ISBN 978-966-189-334-3

Додаткова

1. Марченко О.Г. Основи педагогічної майстерності. Харків : Видавнича група «Основа», 2009. 112 с.

2. Основи педагогічної майстерності : навчально-методичний посібник / Е.І. Федорчук, Т.І. Конькова, В.В. Федорчук, В.О. Заремба; За заг. ред. Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2006. 240 с.

3. Перетяга Л. Є. Теоретичні засади формування голосової культури майбутніх вчителів : монографія. Харків : Планета-Принт, 2014. 312 с.

Електронні інформаційні ресурси

Наукова бібліотека ОНУ:

● загальний електронний каталог НБ ОНУ: URL: <http://lib.onu.edu.ua/elektronnyj-katalog/>

● електронна бібліотека підручників: URL: <http://lib.onu.edu.ua/elektronnaya-biblioteka-uchebnikov/>

Розділ 3. Завдання для самостійної роботи

(на виконання самостійних завдань для очної форми відводиться 6 годин, заочної форми – 8 годин)

Змістовий модуль 1. «Сутність, компоненти, чинники формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя»

Тема 1. Теоретичний базис педагогічної майстерності

Укласти словничок основних термінів предметної галузі «педагогічна майстерність».

Орієнтовні етапи виконання самостійного завдання:

- обрати ключові поняття з предметної галузі «педагогічна майстерність»;
- проаналізувати їхнє значення за словниками, обрати, на Вашу думку, ті, що повніше та ґрунтовніше висвітлюють їхню сутність;
- запропонувати власний варіант розуміння понять; внести їх до словника.

Тема 2. Дослідження передового педагогічного досвіду як засобу досягнення педагогічної майстерності

Написати реферат про досягнення у педагогічній науці одного з українських педагогів минулої доби.

Орієнтовні етапи виконання самостійного завдання:

- дослідити наукові джерела з педагогічного доробку вітчизняних педагогів;
- проаналізувати досягнення одного з видатних діячів педагогічної справи;
- окреслити наукові праці, котрі були ним написані;
- схарактеризувати вимоги щодо педагогічної майстерності вчителя, що залишаються актуальними і в наш час.

Тема 3. Сутність і структура педагогічної діяльності

Підготувати усну доповідь (реферат для заочної форми) «Структурно-компонентний склад педагогічної діяльності вчителя іноземної мови».

Орієнтовні етапи виконання самостійного завдання:

- на основі аналізу наукових джерел схарактеризувати різні наукові позиції про сутність та структуру педагогічної діяльності вчителя іноземної мови;
- назвати основні, на Вашу думку, компоненти цієї діяльності;
- аргументувати власний підхід щодо визначення структури цього поняття.

Тема 4. Сутність і структура професійно-педагогічного спілкування вчителя

Розробити презентацію «Вплив спілкування з вчителем на розвиток якостей учня».

Орієнтовні етапи виконання самостійного завдання:

- на основі аналізу наукових джерел окреслити прийоми педагогічного впливу, котрі відбуваються в спілкуванні індивідуального й колективного характеру;
- зазначити ті якості учня, котрі є можливим формувати в процесі спілкування;
- визначити той виховний вплив, котрий має спілкування у взаємодії «учитель – учень»;
- навести приклади розвитку якостей учня в результаті виховного спілкування з учителем; сформулювати висновки.

Тема 5. Стили педагогічного керівництва

Написати аналітичне есе про переваги та недоліки кожного педагогічного стилю.

Орієнтовні етапи виконання самостійного завдання:

- визначити види педагогічного стилю;
- схарактеризувати кожний з видів з акцентуванням на його перевагах та недоліках;
- визначити оптимальні поєднання стилів між собою для вирішення різних навчально-виховних завдань;
- проаналізувати приклади; сформулювати висновки.

Тема 6. Педагогічний такт

Написати реферат «Функції педагогічного такту».

Орієнтовні етапи виконання самостійного завдання:

- з використанням наукових джерел дати визначення поняттю «педагогічний такт»;
- висвітлити структуру педагогічного такту; розкрити умови педагогічного такту;
- окреслити функції педагогічного такту та його вплив на ефективність освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти;
- сформулювати узагальнення та висновки.

Тема 7. Способи педагогічної взаємодії

Розробити вказівки для майбутніх учителів іноземних мов «Фактори, що спричиняють роздратованість та засоби її запобігання та подолання».

Орієнтовні етапи виконання самостійного завдання:

- розкрити сутність та психологічні причини роздратованості вчителів;
- проаналізувати фактори, що викликають роздратованість учителів іноземної мови;
- на основі вивчення наукової літератури сформулювати рекомендації запобігання роздратованості; запропонувати засоби подолання роздратованості вчителя іноземних мов.

Тема 8. Урок як діалогічна взаємодія

Написати есе «Культура мовленнєвої поведінки вчителя іноземних мов: сутність та складові».

Орієнтовні етапи виконання самостійного завдання:

- здійснити аналіз наукових джерел про особливості культури мовленнєвої поведінки саме вчителя іноземних мов;
- розкрити підходи щодо сутності культури мовленнєвої поведінки вчителя іноземних мов та її складників;
- запропонувати власний варіант висвітлення сутності та компонентів цього поняття.

Тема 9. Внутрішня техніка вчителя

Розробити презентацію про засоби етичного самозахисту педагога.

Орієнтовні етапи виконання самостійного завдання:

- з використанням наукових праць розкрити сутність етичного самозахисту педагога;
- висвітлити основні засоби цього захисту; навести приклади до кожного засобу;
- сформулювати найбільш ефективні, на Вашу думку, засоби етичного самозахисту саме для вчителя іноземних мов.

Тема 10. Елементи акторської майстерності в педагогічній діяльності. Зовнішність, міміка, пантоміміка, дикція, дихання, голос як елементи педагогічної техніки

Розробити письмові рекомендації для майбутніх учителів про вимоги щодо правильної дикції, дихання та голосової культури.

Орієнтовні етапи виконання самостійного завдання:

- висвітлити поняття «голосова культура педагога»;
- розкрити значення правильної дикції, дихання та голосової культури у професійній діяльності педагога;
- проаналізувати вимоги до правильної дикції, дихання та голосової культури;
- сформулювати письмово рекомендації для майбутніх учителів саме іноземної мови щодо правильної дикції, дихання та голосової культури.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Основи педагогічної майстерності. Опорні конспекти лекцій для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 014 «Середня освіта (фізична культура)», освітній ступінь «бакалавр» : навчальний посібник / укладач Хома Т.В. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2021. 112 с.
2. Основи педагогічної майстерності : практикум / Холковська І.Л., Волошина О.В., Губіна С.І. Вінниця : «Твори», 2019. 240 с.
3. Отич О. М. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підручник / О. М. Отич. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 208 с. ISBN 978-966-189-334-3
4. Шумілова І. Загальнокультурна компетентність майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей : навч. посіб. Бердянськ : Видавництво О.В. Ткачук, 2016. 192 с.
5. Kniazian M., Khromchenko O., Sushchenko L. Development of Future Teachers' Project Competence to design Learning Process of GE, ESP, LSP. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*. 2021 : University of Niš, Republic of Serbia. Vol. 9, № 3. P. 495-504. <https://doi.org/10.22190/JTESAP2103495K>

6. Kniazian M., Khromchenko O. The ESP Lecturers' Self-Development Competence in Higher Educational Context. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*. 2019 : University of Niš, Republic of Serbia. Vol. 7, № 3. P. 385-393. <https://doi.org/10.22190/JTESAP1903385K>

Додаткова

1. Бобровицька С., Кісіль Д., О. Ласточкіна. Педагогічна майстерність вчителя початкових класів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 10 (114). С. 16-24.

2. Глазкова І. Бар'єрна педагогіка. : монографія. Бердянськ : ФОП Ткачук О.В., 2014. 318 с.

3. Глазкова І. Компетентність майбутнього вчителя у запобіганні та подоланні педагогічних бар'єрів : монографія. Бердянськ : Видавництво О.В. Ткачук, 2013. 416 с.

4. Князьян М. О., Романюк Д. Х. Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів до виховання толерантності в учнях. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ, 2020. Вип. 78. С. 106-109. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.78.23>

5. Князьян М. О. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів-філологів з використанням інтерактивних технологій. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Ізмаїл, 2020. Вип. 48. С.133-138. DOI 10.31909/26168812.2020-(48)-17

6. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : кол. монографія / [Бібік Н.М., Ващенко Л.С., Локшина О.І., Овчарук О.В., Паращенко Л.І., Пометун О.І., Савченко О.Я., Трубочева С.Е.] / [за заг. ред. О. В. Овчарук]. К. : К.І.С., 2004. 112 с.

7. Компетентність саморозвитку фахівця : педагогічні засади формування у вищій школі : кол. монографія / [О.О. Біла, Т.Р. Гуменникова, Н.В. Кічук, Я.В. Кічук, М.О. Князьян, С.О. Рябушко, Є.А. Улятовська] / [за ред. Н. В. Кічук]. Ізмаїл : ІДГУ, 2007. 236 с.

8. Кравцов В. Умови розвитку методологічної культури майбутнього вчителя у педагогіці Василя Сухомлинського / В. Кравцов. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://library.kspu.kr.ua/new/media/library/documents/umovi-rozvitku-metodologichnoji-kulturi-maybutnogo-vchitelya_i-tom.pdf.

9. Марченко О.Г. Основи педагогічної майстерності. Харків : Видавнича група «Основа», 2009. 112 с.

10. Левченко Я.Е. Формування професійної спрямованості майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти) : монографія. Харків : «Цифрова друкарня № 1», 2012. 416 с.

11. Основи педагогічної майстерності : навчально-методичний посібник / Е.І. Федорчук, Т.І. Конькова, В.В. Федорчук, В.О. Заремба; За заг. ред. Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2006. 240 с.

12. Перетяга Л. Є. Теоретичні засади формування голосової культури майбутніх вчителів : монографія. Харків : Планета-Принт, 2014. 312 с.

13. Резван О. О. Проблеми науково-педагогічної комунікації в аспекті підготовки кадрів вищої кваліфікації. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* : зб. наук. праць / за ред. О. Г. Романовського. Вип. 745 (49) : у 2-х ч. Ч. 2. Харків : НТУ «ХП», 2016. 204 с. С. 68-74.

14. Сорочан Т. М. Феномен педагогічної майстерності як методологія трансформації професіоналізму педагогів Нової української школи. *Педагогіка і психологія*. 2019. 1 (102). С.5-12.

15. Хрестоматія з історії педагогіки : в 2-х т. Т. II. / за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, професора А.В. Троцько. Харків : ХНАДУ, 2011. 525 с.

Питання для поточного контролю

1. Сутність, компоненти, функції педагогічної майстерності.
2. Гуманістично, аксіологічно та акмеологічно орієнтована система освіти.
3. Сутність і структура педагогічної діяльності.
4. Функції професійної діяльності учителя-вихователя.
5. Сутність педагогічного спілкування.
6. Ефективне та неефективне заохочення (за П.Массеном, Дж.Конджером).
7. Професійно-педагогічна увага.
8. Засоби педагогічного впливу на особистість дитини.
9. Технологія організації індивідуальної педагогічної бесіди.
10. Психологічні закономірності взаєморозуміння.
11. Демократичний, авторитарний стилі та стиль потурання.
12. Причини низької успішності учнів та типи невстигаючих школярів.
13. Методи роботи з успішними та невстигаючими учнями.
14. Педагогічний такт як соціальне вміння. Нетактовність учителя та її наслідки.
15. Умови педагогічного такту (спостережливість, уважність, довіра, справедливість, витримка і самовладання).
16. Форми вияву педагогічного такту. Психолого-педагогічні особливості розвитку педагогічного такту.
17. Фактори виникнення проблемних ситуацій у педагогічній взаємодії
18. Професійна уява вчителя як умова прогнозування у спілкуванні.
19. Культура мовленнєвої поведінки вчителя.
20. Педагогічні правила культури суперечки.
21. Психолого-педагогічні фактори організації розмови.
22. Майстерність у керуванні психічним самопочуттям.
23. Засоби етичного самозахисту.
24. Запобігання роздратованості.
25. Навички психопедагогіки (за Е. Стоунсом).
26. Засоби запобігання виснаженню нервових сил (за В. Сухомлинським).
27. Аутогенне тренування. Засоби самовладання та досягнення душевної рівноваги.
28. Елементи акторської майстерності в педагогічній діяльності.
29. Зовнішність, міміка, пантоміміка, дикція, дихання, голос як елементи педагогічної техніки.
30. Голосова культура вчителя.

Критерії оцінювання письмових завдань

За системою ОНУ імені І.І.Мечникова	Оцінка ECTS	За національною шкалою	Визначення
90–100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти правильно, повно, системно виклав матеріал щодо проблеми, яка розглядається, виявляючи при цьому цікаві творчі ідеї.

85–89	B	добре	Здобувач вищої освіти достатньо правильно, повно й системно виклав матеріал щодо проблеми, яка розглядається, виявляючи при цьому творчий підхід.
75–84	C		Здобувач вищої освіти припустився однієї-двох несуттєвих помилок, дотримуючись достатньої повноти, системності викладу матеріалу щодо проблеми, яка розглядається.
70–74	D	задовільно	Здобувач вищої освіти припустився двох суттєвих помилок у поданні матеріалу щодо проблеми, яка розглядається, відповідь є недостатньо повною й систематизованою.
60–69	E		Здобувач вищої освіти припустився трьох та більше суттєвих помилок у поданні матеріалу щодо проблеми, яка розглядається, відповідь є недостатньо повною й систематизованою.
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Здобувач вищої освіти продемонстрував лише деякі елементи матеріалу щодо проблеми, яка розглядається.
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач вищої освіти не виклав матеріалу щодо проблеми, яка розглядається.

Навчальне видання

Основи педагогічної майстерності

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 035 Філологія

В авторській редакції

Укладач:

Князян Маріанна Олексіївна

Підп. до друку 08.06.2023. Формат 60x84/16.

Ум.-друк. арк. 1,0. Наклад 100 пр.

Зам. № 128. Видавець Букаєв Вадим Вікторович

вул. Пантелеймонівська, 34, м. Одеса, 65012.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2783 від 02.03.2007 р.

Тел. 0949464393, 0487431393 e-mail: 7431393@gmail.com